

Bane NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR

Saksbehandler:
Line Andersen

Inspeksjonsrapport fra flerdagstilsyn: Utrykningstilsyn med oppfølging ved IC Dovrebanen gjennom Stange kommune

Kontrollnummer: 2022.001.U.SFIN

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:
Trine Marianne Holm

Fra Statsforvalteren i Innlandet:
Line Andersen

Oversikt over øvrige deltakere under de ulike delene av tilsynet framgår av vedlegg 1.

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra et utrykningstilsyn med oppfølging, ved Bane NOR SF sitt prosjekt «Utbygging Eidsvoll – Hamar (UEH) Kleverud-Sørli-Åkersvika» gjennom Stange kommune. Utrykningstilsynet ble gjennomført på Nord Transport sin eiendom i Hansrudvegen 16 i Stange kommune den 17. august 2022 og oppfølgingen ble gjennomført i våre lokaler i Gudbrandsdalsvegen 186 på Lillehammer den 15. september 2022. Rapporten er å anse som endelig dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil innen to uker etter at rapporten er mottatt.

Statsforvalteren i Innlandet avdekket tre avvik og ga ingen anmerkninger under inspeksjonen.

Avvik:

1. Potensielt syredannende alunskifer er mellomlagret i strid med vilkår i tillatelse
2. Internkontrollen er ikke tilstrekkelig for å sikre at sentrale vilkår for massehåndtering i tillatelsen overholdes
3. Statsforvalteren har ikke fått melding om oppstart av anleggsarbeidet

Anmerkninger:

Ingen forhold ble anmerket under inspeksjonen.

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 4 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 4.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

21. oktober 2022	Line Andersen	Tore Pedersen
dato	kontrollør	avdelingsdirektør

Statsforvalteren i Innlandet

Kopi av rapporten sendes til:

- Stange kommune
- Gjermundshaug Anlegg AS
- Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: Bane NOR SF	
Organisasjonsnr.: 917082308	Eies av:
Bransjenr. (NACE-kode): 42.120 - Bygging av jernbaner og undergrunnsbaner	

Kontrollert enhet

Navn: Bane NOR nytt dobbeltspor IC Dovrebanen Sørli-Åkersvika	Anleggsnr.: 3413.0119.01
Kommune: Stange	Fylke: Innlandet
Anleggsaktivitet: Annen aktivitet	
Tillatelse gitt: 08.12.2021	Sist endret:

2. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført på bakgrunn av et tips vi mottok den 16. august 2022, om at store mengder svarte masser ble transportert til Ljøstad industriområde i Stange kommune i løpet av helgen 13.-14. august 2022.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

- Massehåndtering
- Internkontroll

Rapporten omhandler avvik som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Bane NOR SF plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Statsforvalteren skal kunne avslutte saken, må Bane NOR SF sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvik er rettet innen 21. november 2022.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (sfinpost@statsforvalteren.no) til Statsforvalteren i Innlandet v/Line Andersen.

4. Varsel om valg av gebyrsats

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 17. august, i brev av 19. august og gjentatt den 15. september 2022. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll utført av Statsforvalteren i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk varsler vi med dette at Bane NOR SF vil bli ilagt et gebyr på kr 52 500,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften § 39-8. Dette tilsvarer gebyrsats 5 for flerdagstilsyn. Vi ber om at eventuelle kommentarer til varsel om valg av gebyrsats oversendes skriftlig til Statsforvalteren i Innlandet innen 14 dager. Vi viser ellers til oversendt faktaark *M-297/2015 Gebyr ved kontroll* for ytterligere informasjon om gebyr (vedlegg til brev av 19. august 2022).

5. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Statsforvalteren i Innlandet (jf. offentleglova).

6. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Potensielt syredannende alunskifer er mellomlagret i strid med vilkår i tillatelse

Avvik fra:

Tillatelse til graving i forurenset grunn og potensielt syredannende berg og løsmasser, samt disponering av rene overskuddsmasser (Bane NOR SF – IC Dovrebanen – Stange kommune), tillatelse nr. 2021.0932.T fra Statsforvalteren i Innlandet, datert 8. desember 2022, punkt 4.3

Kommentarer:

I henhold til punkt 4.3 i tillatelsen kan forurensete masser, herunder syredannende berg- og løsmasser, bare mellomlagres på visse vilkår, innenfor det lokale tiltaksområdet der de er gravd opp. Tiltaksområdet er definert til å være den delen av planområdet (plan ID: 3413 329, vedtatt av Stange kommune 17. juni 2020) som faktisk berøres av den planlagte

utbyggingen, det vil si den planlagte traseen og områdene i umiddelbar nærhet, men ikke massehåndteringsområdet Nesten/Skjerden. Nærmere vilkår for mellomlagring er beskrevet under samme punkt. For syredannende berg- og løsmasser gjelder følgende punkt:

- Forvitrede, syredannende berg- og løsmasser kan ikke mellomlagres, med mindre dette gjøres i tette containere i et begrenset tidsrom på inntil 2 uker.
- Uforvitrede bergmasser kan mellomlagres i en kort periode på inntil 8 uker på tett dekke (asfalt, betong, duk) før levering til godkjent mottak.
- Potensielt syredannende berg- og løsmasser skal mellomlagres som om de er syredannende inntil annet er dokumentert.
- (Masser som er dokumentert ikke syredannende, men med naturlig forhøyede bakgrunnskonsentrasjoner, kan mellomlagres på tett dekke (asfalt, betong, duk). Dersom de mellomlagres i områder med dokumentert samme høye bakgrunnskonsentrasjoner, kan de eventuelt også mellomlagres på grus eller jorddekke.)

Tirsdag ettermiddag den 16. august 2022 mottok Statsforvalteren i Innlandet et tips om transport av store mengder masser til Ljøstad industriområde i Stange kommune, nærmere bestemt Nordtransport sin eiendom ved Hansrudvegen 16, gnr. 293 bnr. 52 i Stange kommune. E-posten vi mottok hadde et bilde av massene som vedlegg. På bildet var det også en gravemaskin fra Gjermundshaug. Onsdag 17. august fikk Statsforvalteren bekreftet at massene stammet fra gravearbeider i et område i nærheten av Stange stasjon, i forbindelse med utbygging av nytt dobbeltspor for IC Dovrebanen, i telefonsamtale med Ståle Øvergård i Gjermundshaug Anlegg AS. Deretter kalte vi inn til et utrykningstilsyn, som ble gjennomført samme dag. Det ble fastslått at det dreide seg om store mengder alunskifer som skulle leveres til Heggvin Alun AS primært på grunn av forhøyede nivåer av uran. Massene lå direkte på terrenget (grusplass) uten skilleduk eller tett dekke. Mengden masser ble senere anslått til å være mellom 3 000 og 5 000 m³ / ca. 3 500 - 5 500 tonn (jf. rapport om uønsket hendelse datert 5. september 2022, omtalt nedenfor).

Gjenværende masser på mellomlageret ved utrykningstilsynet 17. august 2022. Foto: Statsforvalteren i Innlandet.

Statsforvalteren sendte e-post til Bane NOR torsdag 18. august om oppfølging etter utrykningstilsynet, der vi ba Bane NOR om umiddelbart å gjennomføre følgende:

- Kjøre resterende masser så raskt som mulig til godkjent avfallsmottak og sende melding til undertegnede når det er gjennomført, med bilder av ryddet område.
- Oversende alle opplysninger dere har om massene så langt, analyseresultater mv.
- Ta representative vannprøver av stående vann rett øst for området og analysere for relevante parametere.
- Utarbeide en tiltaksplan med forslag til frister for istandsetting av området, herunder en miljøfaglig vurdering av konsekvenser av mellomlagringen av massene.

Vi satte også en frist for å rydde området senest i løpet av fredag 19. august.

Fredag 19. august mottok vi e-post fra Bane NOR med bekreftelse på at massene var kjørt til Heggvin Alun AS, dokumentert med bilder av ryddet område. I forkant av oppfølgende møte den 15. september (del to av flerdagstilsynet) fikk vi oversendt en miljøgeologisk datarapport og tiltaksplan, med vurdering av tilstand etter opprydding og istandsetting av området, samt rapport om uønsket hendelse (RUH): «Mellomlagring av alunskifer som ikke var i henhold til utslippstillatelsen på prosjektet» (datert 5. september 2022).

Etter gjennomgang av hendelsen og oppfølgingen i etterkant, i møtet den 15. september, ga Statsforvalteren tilbakemelding om at vi anså dette avviket som lukket.

Avvik 2

Internkontrollen er ikke tilstrekkelig for å sikre at sentrale vilkår for massehåndtering i tillatelsen overholdes

Avvik fra:

Tillatelse etter forurensningsloven (nr. 2021.0932.T), punkt 2.10 Internkontroll Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften), § 5, 2. ledd punkt 2, 6 og 7

Kommentarer:

Av punkt 2.10 om internkontroll i tillatelsen følger det at når Bane NOR engasjerer oppdragstakere til å utføre oppgaver på virksomhetens anlegg, skal oppdragsgiver sørge for at oppdragstaker er kjent med og følger opp vilkår i Statsforvalterens tillatelse til Bane NOR. Dette følger også av internkontrollforskriften § 6, 2. ledd.

Internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, fastslår at internkontroll blant annet innebærer at virksomheten skal sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter, at virksomheten skal kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene, og at virksomheten skal iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhets- lovgivningen.

Det ble fastslått under tilsynet at Bane NOR har systemer for å ivareta vilkåret under punkt 2.10 i tillatelsen jf. internkontrollforskriften § 6, 2. ledd, skriftlig dokumentert i

internkontrollen, men at overføring av viktig informasjon om vilkår i tillatelsen etter forurensningsloven til utførende har vært mangelfull. Den uønskede hendelsen med mellomlagring av alunskifer utenfor tiltaksområdet i strid med sentrale vilkår i tillatelsen, viser at utførende ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om, eller bevissthet rundt, hvilke konkrete vilkår som gjelder under gjennomføring av arbeidet.

Miljørisikovurderingen utarbeidet av Gjermundshaug Anlegg AS for entreprisen SÅ-24 (dokument-/tegningsnummer: UEH-55-Q-84108), er videre mangelfull når det gjelder henvisninger til tillatelsen til graving i forurenset grunn og potensielt syredannende berg og løsmasser gitt av Statsforvalteren. Under temaene anleggsvann og naturmiljø (vannkvalitet) vises det til «overvåkingsprogram/utslippstillatelse for anleggsvann». Der den omhandler håndtering av forurensete masser, viser den til «godkjent tiltaksplan (UEH-50-A-35005) føringer fra godkjenning kommune» og «godkjent tiltaksplan og godkjenningbrev fra forurensningsmyndighet Stange kommune». Det siste er direkte feil, da Miljødirektoratet i denne saken har overført myndigheten til Statsforvalteren i Innlandet.

Bane NOR sin egen miljørisikovurdering «Forberedende arbeid Stange Nord, Miljørisikovurdering for anleggsgfase» (dokument-/tegningsnummer UEH-51-A-27027), er kort og overordnet, og derfor begrenset med hensyn til risiko knyttet til håndtering av syredannende berg og løsmasser. Den refererer heller ikke til tillatelsen etter forurensningsloven fra Statsforvalteren i Innlandet. (I ettertid har vi også sett at grenseverdiene for utslipp av anleggsvann i dette dokumentet, punkt 6.1, ikke er i henhold til grenseverdiene under punkt 3.1 i tillatelsen etter forurensningsloven for vann som har vært i kontakt med syredannende berg- og løsmasser eller annen forurenset grunn).

Gjermundshaug Anlegg AS sin «Rigg- og massehåndteringsplan, Forberedende arbeider Stange nord» (UEH-55-Q-84109, utarbeidet 19. april 2022, sist revidert 5. august 2022) henviser til «Tillatelse graving i forurenset grunn og disponering av overskuddsmasser» som et av grunnlagsdokumentene og refererer vilkårene fra tillatelsen om håndtering av syredannende masser og antropogent forurensete masser. I denne planen er det satt av områder til mellomlagring av stedege masser med forhøyede bakgrunnsverdier i påvente av videre transport til Nesten/Skjerden-fyllingen (punkt 3). Her legges det opp til at masser som ikke tilfredstiller krav til bakgrunnsverdi og forurensningsgrad vil kjøres til sertifisert deponi på Heggvin. Av punkt 4 går det fram at syredannende masser i utgangspunktet er tenkt transportert direkte til Heggvin, og videre at dersom massene må mellomlagres, skal det skje på eksisterende pendlerparkering med tett asfaltdekke. Det er altså tydelig angitte områder for mellomlagring av masser i planen, men det framkommer ikke like tydelig at mellomlagring bare kan skje innenfor tiltaksområdet der massene er gravd opp.

Problemet som oppsto under utgravingen nord for Stange stasjon fra den 10. august, var at det etter hvert ble avdekket vesentlig høyere fjell og større mengder masser enn antatt i grunnlaget. Det planlagte mellomlageret var langt fra stort nok, selv om Heggvin Alun AS utvidet sin åpningstid for å ta imot større mengder masse direkte, og det ble behov for å finne en annen lagringsplass. Gjermundshaug Anlegg AS under tidspress måtte finne fram til et alternativ, ble det valgt feil løsning. Miljøgeolog tilknyttet prosjektet ble kontaktet og undersøkte nærmere etter vilkår for mellomlagring, men gjorde sine vurderinger uten å ta

utgangspunkt i tillatelsen etter forurensningsloven. Vedkommende ble heller ikke informert at den valgte lagringsplassen lå utenfor tiltaksområdet (jf. RUH av 5. september 2022).

Avvik 3

Statsforvalteren har ikke fått melding om oppstart av anleggsarbeidet

Avvik fra:

Tillatelse etter forurensningsloven (nr. 2021.0932.T), punkt 2.2 Varsling av tiltaksgjennomføring

Kommentarer:

I henhold til tillatelsen punkt 2.2 skal Bane NOR SF varsle Statsforvalteren i Innlandet før tiltaket settes i gang, når utbyggingstiltaket er avsluttet og når massehåndteringsområdet Nesten/Skjerden er istandsatt for nydyrking. Statsforvalteren skal også varsles ved større forsinkelser i prosjektet.

Videre skal Statsforvalteren, i henhold til tillatelsen punkt 8.2, motta en rapport som omfatter alle forundersøkelser av berørte resipienter før oppstart av anleggsarbeidene, samt program for overvåking av vannresipienter senest 4 uker før anleggsstart.

Statsforvalteren fikk en henvendelse fra Hias i slutten av januar måned 2022 vedrørende gravearbeider for omlegging av Hias sin avløpsledning, som skal gå under IC Dovrebanen. Det ble i den forbindelse avklart med alle parter at tillatelsen gitt til Bane NOR SF også skulle gjelde for de gravearbeidene som Hias selv hadde tatt ansvar for å gjennomføre. Ut over dette har Statsforvalteren ikke fått noen henvendelser om oppstart av anleggsarbeider på strekningen Sørli-Åkersvika. Statsforvalteren anser forberedende arbeider ved Stange stasjon som en del av anleggsarbeidet som omfattes av tillatelsen.

Bane NOR informerte om at det er ellers lagt opp til at det er utførende entreprenør som skal utarbeide program for overvåking av vannresipienter. Siden forberedende arbeider nord for Stange stasjon ble antatt å ikke innebære utslipp til noen resipienter, vil ikke dette bli utarbeidet før i neste runde (ny entreprise).

7. Anmerkninger

Ingen forhold ble anmerket under inspeksjonen.

8. Andre forhold

Under uttrykningstilsynet den 17. august og på e-post den 19. august, informerte Bane NOR også om at det hadde blitt pigget opp alunskifer på vestsiden av Fokhulgutua, i forbindelse med anleggskulverten, og at disse massene ble liggende på plassen de ble pigget ut fra. Dette er også et brudd på tillatelsen i og med at disse massene skulle vært mellomlagret på tett dekke. Da vi fikk e-posten den 19. august var massene flyttet over på tett dekke. Rapport om denne uønskede hendelsen (RUH: Mellomlagring av alunskifer Fokhulgutua)

datert 18. august, ble oversendt med øvrig dokumentasjon i forkant oppfølgende tilsynsdag (del 2) og ble redegjort for under møtet.

Dette avviket har Bane NOR på eget initiativ tatt opp og rettet, og vi omtaler derfor dette her, under punkt 8. Andre forhold, i denne tilsynsrapporten.

9. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse til graving i forurenset grunn mv. etter forurensningsloven fra Statsforvalteren

Vedlegg 1

Deltakere ved utrykningstilsyn med oppfølging (flerdagstilsyn) ved ved Bane NOR SF sitt prosjekt «Utbygging Eidsvoll – Hamar (UEH) Kleverud-Sørli-Åkersvika» gjennom Stange kommune, den 17. august og 15. september 2022

I tabellen nedenfor har vi satt opp en oversikt over de personene som deltok under flerdagstilsynet, henholdsvis den 17. august (del 1) og/eller den 15. september 2022 (del 2).

Navn, rolle	Reprenterere	Del 1	Del 2
Trine Marianne Holm, miljøleder Kleverud-Åkersvika	Bane NOR	x	x
Stein Morten Lieng, byggeleder - hoved	Bane NOR	x	-
Per Risberget, byggeleder	Bane NOR	x	-
Geir Kvillum, prosjektsjef	Bane NOR	-	x
Lars-André Erstad, miljøgeolog	Bane NOR (innleid fra Sweco)	x	x
Ståle Øvergård, driftssjef	Gjermundshaug	x	x
Kristian Lade Øvergård, HMSK 1	Gjermundshaug	x	-
Christine Nygård, prosjektingeniør og hjelp på HMS	Gjermundshaug	x	-
Simen Lian Hansen, leder HMSK	Gjermundshaug	-	x
Stein Egil Granli	Statsforvalteren i Innlandet	x	-
Merethe Kleiven	Statsforvalteren i Innlandet	-	x
Line Andersen	Statsforvalteren i Innlandet	x	x